บทที่ 5
สรุปผลการศึกษาและ ข้อเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษา

จากการศึกษาเปรียบเทียบปัญหาวิธีการทางบัญชีในการล้มละลายของบริษัท เอนรอน จำกัด กับมาตรฐานการบัญชีของสหรัฐอเมริกาและมาตรฐานการบัญชีไทย พบว่าปัญหาวิธีการทางบัญชีของบริษัทเอนรอน จำกัด นั้น พิจารณาได้ 3 เรื่อง คือ 1) การจัดการทางการเงินนอกงบดุล (off – balance-sheet financing) 2) วิธีปฏิบัติทางการเงินการบัญชี(financial accounting practices) 3) การเปิดเผยข้อมูลทางการบัญชี (accounting disclosures) ซึ่งเมื่อนำปัญหาวิธีการบัญชีของบริษัทเอนรอนจำกัด มาเปรียบเทียบกับมาตรฐานการบัญชีสหรัฐอเมริกา SFAS No. 94 เรื่อง Consolidation of All Majority-OwnedSubsidiaries ARB No.51 เรื่อง Consolidated Financial Statements ฉบับตีความมาตรฐานการบัญชี EITF 90-15 เรื่อง Transaction involving SPE (Special Purpose Entity) และมาตรฐานการบัญชีไทยTAS No. 44 เรื่อง งบการเงินรวมและการบัญชีสำหรับเงินลงทุนในบริษัทย่อย ฉบับตีความมาตรฐานการบัญชี TASI No.2 เรื่อง งบการเงินรวม- บริษัทย่อยที่เป็นกิจการเฉพาะกิจ ซึ่งอ้างถึงมาตรฐานการบัญชีไทยTAS No. 35 เรื่อง การนำเสนองบการเงิน ย่อหน้าที่ 11 ตามขอบเขตการศึกษามาตรฐานการบัญชีดังกล่าว สามารถเปรียบเทียบตามความสอดคล้องกันของมาตรฐานการบัญชี เกี่ยวกับปัญหาวิธีการทางบัญชีของบริษัทเอนรอน จำกัด ได้ดังนี้

1. ปัญหาวิธีการบัญชีของบริษัท เอนรอน จำกัด ที่เกี่ยวกับมาตรฐานการบัญชีสหรัฐอเมริกา SFAS No. 94 และ ARB No.51 กับมาตรฐานการบัญชีไทย TAS No. 44 บริษัท เอนรอน จำกัด ทำผิดมาตรฐานการบัญชี ในเรื่องการจัดการทางการเงินนอกงบดุลและการไม่เปิดเผยข้อมูลทางการบัญชี ดังนี้

1.1 การจัดการทางการเงินนอกงบดุล (off – balance-sheet financing) กับมาตรฐานการบัญชีสหรัฐอเมริกา SFAS No. 94 และ ARB No.51 กับมาตรฐานการบัญชีไทยTAS No. 44 จะเห็นได้ว่าเป็นปัญหาวิธีการบัญชีที่เกี่ยวกับ การที่บริษัท เอนรอน จำกัด ไม่นำเอาบริษัทย่อยที่สำคัญ 3 แห่ง ได้แก่ (1) Chewco Investments, L.P. (Chewco) (2) LJM Cayman L.P.(LJM1) และ (3) LJM2 Co-Investment, L.P. (LJM2) ที่เป็นหน่วยงานเฉพาะกิจ ที่เรียกว่า Special Purpose Entity (SPE) มารวมไว้ในงบการเงินรวม ซึ่งบริษัท เอนรอนจำกัด สำคัญผิดเข้าใจว่า เป็นหน่วยกิจการที่เป็นอิสระจากบริษัทโดยใช้หลัก รูปแบบสำคัญกว่าเนื้อหา(form over substance)

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

มาตรฐานการบัญชีสหรัฐอเมริกาและมาตรฐานการบัญชีไทยมีวัตถุประสงค์เหมือนกัน คือ กำหนดวิธีปฏิบัติทางบัญชีเกี่ยวกับเงินลงทุนในบริษัทย่อย และการปฏิบัติทางบัญชีที่เกี่ยวกับการจัดทำและนำเสนองบการเงินรวม

แต่ในARB No.51 เพิ่มเติมว่าวัตถุประสงค์ของการนำเสนองบการเงินรวมเพื่อให้ผู้ถือหุ้นและเจ้าหนี้ของบริษัทใหญ่

เรื่องของขอบเขตของมาตรฐาน เหมือนกันคือกำหนดให้จัดทำและนำเสนองบการเงินรวมสำหรับกลุ่มกิจการที่อยู่ภายใต้การควบคุมของบริษัทใหญ่ ยกเว้นเมื่อบริษัทใหญ่ตั้งใจที่จะควบคุมบริษัทย่อยเป็นการชั่วคราวเพื่อจำหน่ายในอนาคต หรือบริษัทย่อยด้อยความสามารถในการโอนเงินให้บริษัทใหญ่ งบการเงินรวมต้องแสดงผลการดำเนินงานและฐานะการเงินของบริษัทใหญ่และบริษัทย่อยทั้งหมดรวมกัน แต่มาตรฐานการบัญชีสหรัฐอเมริกาแตกต่างตรงที่ไม่อนุญาตให้นำเสนองบการเงินเฉพาะกิจการ การลงทุนในบริษัทย่อย กำหนดให้ใช้วิธีส่วนได้เสียเหมือนกัน

มาตรฐานการบัญชีสหรัฐอเมริกาและมาตรฐานการบัญชีไทยจะมีความแตกต่างในเรื่องของอำนาจการควบคุม ซึ่งโดยหลักพื้นฐานแล้วเหมือนกัน คือ อำนาจการควบคุมจะเป็นเกณฑ์ตัดสินว่าจะมีการจัดทำงบการเงินรวมหรือไม่ แต่อำนาจการควบคุมนั้นมีความหมายไม่เหมือนกัน

มาตรฐานการบัญชีสหรัฐอเมริกา SFAS No. 94 และ ARB No.51 ถือความเป็นเจ้าของในสิทธิออกเสียงส่วนใหญ่ จากเปอร์เซ็นต์ของการถือหุ้น โดยกำหนดเรื่องของการควบคุม ว่าเป็นภาวะที่บริษัทใหญ่มีความเป็นเจ้าของในหุ้นที่มีสิทธิออกเสียงของบริษัทย่อยมากกว่าร้อยละ 50 ซึ่งทำให้บริษัทใหญ่ต้องนำบริษัทย่อยมาจัดทำงบเงินรวม มาตรฐานการบัญชี ARB No.51 กำหนดว่ากิจการควรต้องจัดทำงบการเงินรวมเมื่อบริษัทใดบริษัทหนึ่งในกลุ่มไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมมีอำนาจในการควบคุมส่วนได้เสียทางการเงินของกิจการอื่นในกลุ่ม

ส่วนมาตรฐานการบัญชีไทย TAS No. 44 อำนาจการควบคุม ถือความสามารถในการควบคุม จากอำนาจในการกำหนดนโยบายทางการเงินและการดำเนินงานของกิจการเพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์จากกิจกรรมต่าง ๆ ของกิจการนั้น ไม่ว่าบริษัทใหญ่มีสิทธิออกเสียงโดยทางตรงหรือทางอ้อมเกินกว่ากึ่งหนึ่งหรือน้อยกว่ากึ่งหนึ่งในบริษัทย่อยก็ตาม

จะเห็นได้ว่ามาตรฐานการบัญชีสหรัฐอเมริกาจะให้ความสำคัญกับความเป็นเจ้าของส่วนมาตรฐานการบัญชีไทยจะให้ความสำคัญกับความสามารถควบคุม

บริษัท เอนรอน จำกัด ตามรูปแบบมาตรฐานการบัญชีสหรัฐอเมริกา SFAS No. 94 บริษัทมีหุ้นที่มีสิทธิออกเสียงไม่ถึงร้อยละ 50 โดยใช้หลักรูปแบบสำคัญกว่าเนื้อหา จึงไม่สามารถนำมาตรฐานการบัญชีฉบับนี้มาใช้ได้โดยตรง (ซึ่งถือว่าบริษัทเอนรอนจำกัดไม่มีอำนาจในการควบคุมบริษัทย่อยซึ่งเป็น SPE ทั้ง 3 แห่ง) แต่ถ้าเปรียบเทียบตามมาตรฐานการบัญชีไทย TAS No. 44

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ถือว่าบริษัทเอนรอน จำกัด มีอำนาจในการควบคุมบริษัทย่อยซึ่งเป็น SPE เนื่องจากผู้บริหารของหน่วยกิจการเฉพาะกิจทั้ง 3 แห่ง เป็นพนักงานของบริษัท เอนรอน จำกัด จึงมีอำนาจในการควบคุมสามารถกำหนดนโยบายทางการเงินและการดำเนินงาน ดังนั้นบริษัทเอนรอน จำกัด ต้องนำงบการเงินของบริษัทย่อยมารวมในงบการเงินรวมเนื่องจากถือว่าบริษัทย่อยเหล่านั้นเป็นเสมือนนิติบุคคลเดียวกัน ซึ่งในการจัดทำและนำเสนองบการเงินรวม ต้องตัดบัญชีรายการระหว่างกันของกิจการในกลุ่มให้หมดไปด้วย แต่บริษัทเอนรอน จำกัด ก็ไม่ได้ตัดรายการระหว่างกันเช่น รายการกำไรระหว่างกัน ซึ่งการตัดรายการระหว่างกันนี้ มาตรฐานการบัญชีสหรัฐอเมริกาสามารถตัดรายการระหว่างกันทั้งหมดหรือตามสัดส่วนที่บริษัทใหญ่ถือหุ้นก็ได้ แต่มาตรฐานการบัญชีไทย จะกำหนดให้ตัดรายการระหว่างกันทั้งหมด

ตามมาตรฐานการบัญชีสหรัฐอเมริกา SFAS No. 94 และARB No.51 สามารถแสดงส่วนของผู้ถือหุ้นส่วนน้อยได้หลายวิธี คือ ถือเป็นรายการแยกต่างหากระหว่างหนี้สินรวมและส่วนของผู้ถือหุ้นที่เป็นของบริษัทใหญ่ ถือเป็นรายการแยกต่างหากภายใต้หมวดหนี้สิน ถือเป็นรายการแยกต่างหากภายใต้หมวดส่วนของผู้ถือหุ้น ถือเป็นส่วนหนึ่งของรายการอื่น ๆ ส่วนของผู้ถือหุ้นส่วนน้อยในงบดุลรวม บริษัทเอนรอน จำกัด เลือกแสดงโดยแสดงไว้แยกต่างหากระหว่างหนี้สินรวมและส่วนของผู้ถือหุ้น นอกจากนี้ ส่วนของผู้ถือหุ้นส่วนน้อยในงบกำไรขาดทุนแสดงได้หลายวิธี คือ เป็นรายการหักรวมกับกำไรของกลุ่มกิจการเพื่อให้ได้กำไรสุทธิที่เป็นของผู้ถือหุ้นของบริษัทใหญ่ แสดงเป็นรายการค่าใช้จ่ายอื่น ๆ แสดงเป็นรายการแยกต่างหาก ส่วนกำไรสุทธิที่เป็นของผู้ถือหุ้นส่วนน้อยในงบกำไรขาดทุนของบริษัทเอนรอน จำกัด แสดงไว้เป็นรายการหักจากกำไรจากการดำเนินงานก่อนกำไรสุทธิ

ส่วนมาตรฐานการบัญชีไทย TAS No.44 กำหนดให้แสดงแยกต่างหากต่อจากกำไรสะสมภายใต้ส่วนของเจ้าของ ส่วนกำไรสุทธิที่เป็นส่วนของผู้ถือหุ้นส่วนน้อยให้แสดงแยกต่างหากจากกำไรหรือขาดทุนจากการดำเนินงานโดยแสดงสุทธิจากภาษีเงินได้

สำหรับในเรื่องของรอบระยะเวลาบัญชีในการนำบริษัทย่อยมารวมในงบการเงินรวมของบริษัทใหญ่ มาตรฐานการบัญชีสหรัฐอเมริกากำหนดให้สามารถเลือกได้ว่ากิจการจะเปิดเผยข้อมูลหรือบันทึกรายการปรับปรุงผลกระทบของรายการหรือเหตุการณ์ทางบัญชีที่สำคัญ ซึ่งบริษัทย่อยยังคงสามารถใช้หลักการบัญชีเฉพาะกิจการได้ตามเดิม ส่วนมาตรฐานการบัญชีไทยในเรื่องวันที่งบการเงินของบริษัทย่อยที่นำมาจัดทำงบการเงินรวมหากมีความแตกต่างกันบริษัทใหญ่ต้องปรับปรุงผลกระทบของรายการหรือเหตุการณ์ทางบัญชีที่เกิดขึ้นระหว่างวันที่ในงบการเงินของบริษัทย่อยกับวันที่ในงบการเงินของบริษัทใหญ่ แต่วันที่ในงบการเงินของบริษัทย่อยที่นำมาจัดทำงบการเงินรวมจะแตกต่างกันได้ไม่เกิน 3 เดือน นอกจากยังกำหนดให้บริษัทใหญ่และบริษัทย่อยต้องใช้

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

นโยบายการบัญชีเดียวกัน สำหรับรอบระยะเวลาบัญชีของบริษัทย่อยที่เป็นกิจการเฉพาะกิจของบริษัทเอนรอนจำกัด ที่เปิดเผยในหมายเหตุประกอบงบการเงินไม่ได้บอกรอบระยะเวลาบัญชีว่ามีความแตกต่างกันหรือไม่ แต่เข้าใจว่าจะไม่มีความแตกต่างเนื่องจากบริษัทเป็นผู้มีส่วนในการจัดตั้ง ดังนั้นจึงน่าจะมีนโยบายทางการบัญชีเดียวกัน

1.2 การเปิดเผยข้อมูลทางการบัญชี (Accounting Disclosures) กับ มาตรฐานการบัญชีสหรัฐอเมริกา SFAS No. 94 และ ARB No.51 กับ มาตรฐานการบัญชีไทยTAS No. 44 จะเห็นได้ว่าเป็นปัญหาวิธีการบัญชีที่เกี่ยวกับ การที่บริษัท เอนรอน จำกัด ทำรายการซับซ้อน ขาดความชัดเจน ยากที่จะเข้าใจในเรื่องราวเนื้อหาสาระ และยังไม่เปิดเผยรายการค้าเกี่ยวกับรายละเอียดและรายการระหว่างบริษัทหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งไม่เปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลหรือกิจการที่เกี่ยวข้อง(ความสัมพันธ์กันระหว่างบริษัทเอนรอน จำกัด กับ SPE ที่สำคัญ 3 แห่ง)

มาตรฐานการบัญชีสหรัฐอเมริกา SFAS No. 94 และ ARB No.51 กำหนดให้มีการเปิดเผยนโยบายในการจัดทำงบการเงินรวมและข้อมูลที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสถานะภาพของบริษัทย่อย ที่แต่เดิมมิได้นำมาจัดทำงบการเงินแต่นำมาจัดทำงบการเงินรวมในรอบระยะเวลาบัญชีปัจจุบัน

มาตรฐานการบัญชีไทย TAS No. 44 โดยกำหนดให้เปิดเผย รายละเอียดเกี่ยวกับบริษัทย่อยที่สำคัญ ได้แก่ รายชื่อของบริษัทย่อย ประเทศที่จดทะเบียนจัดตั้งบริษัทหรือสถานที่ประกอบการ สัดส่วนของความเป็นเจ้าของ และสัดส่วนของสิทธิออกเสียงในกรณีที่ต่างจากสัดส่วนของความเป็นเจ้าของ เหตุผลในการไม่นำบริษัทย่อยมาจัดทำงบการเงินรวม ลักษณะที่บริษัทใหญ่สัมพันธ์กับบริษัทย่อยในกรณีที่บริษัทใหญ่ไม่มีสิทธิออกเสียงในบริษัทย่อยนั้นเกินกว่ากึ่งหนึ่งไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อม โดยผ่านกิจการหรือบุคคลอื่น ชื่อของบริษัทที่ไม่ถือเป็นบริษัทย่อยทั้งที่กิจการมีสิทธิออกเสียงเกินกว่ากึ่งหนึ่งไม่ว่า จะเป็นทางตรงหรือทางอ้อมโดยผ่านกิจการหรือบุคคลอื่นเนื่องจากสิทธิออกเสียงที่เกินกว่ากึ่งหนึ่งนั้นไม่ทำให้กิจการสามารถควบคุมบริษัทนั้นได้

2. ปัญหาวิธีการบัญชีของบริษัท เอนรอน จำกัด ที่เกี่ยวกับมาตรฐานการบัญชีสหรัฐอเมริกา ฉบับตีความมาตรฐานการบัญชี EITF 90-15 กับ มาตรฐานการบัญชีไทย TASI No.2 ซึ่งอ้างถึงมาตรฐานการบัญชีTAS No. 35 ย่อหน้าที่ 11 บริษัท เอนรอน จำกัด ทำผิดมาตรฐานการบัญชีในเรื่องการจัดการทางการเงินนอกงบดุล(off – balance-sheet financing)

ปัญหาการจัดการทางการเงินนอกงบดุลกับมาตรฐานการบัญชีสหรัฐอเมริกา EITF 90-15 บริษัท เอนรอนจำกัด มีเงินลงทุนในSPE ที่มาจากบุคคลภายนอกไม่ถึงร้อยละ 3 และบุคคลภายนอกนั้นเป็นพนักงานระดับผู้บริหารของบริษัท เอนรอน จำกัดเอง โดยบริษัทนำหนี้สินไปหลบไว้นอกงบดุล จากการจัดโครงสร้างการลงทุนใน SPE ให้อยู่ในลักษณะที่ทำให้ดูเหมือนว่าบริษัทเอนรอน

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

จำกัดไม่เกี่ยวข้องกับ SPE ทำให้ไม่ต้องนำงบการเงินของ SPE มาแสดงในงบการเงินรวม โดยการที่บริษัททำสัญญาเช่าระยะยาว กับ SPE ที่ตนเองจัดตั้งขึ้น

มาตรฐานการบัญชีสหรัฐอเมริกา EITF 90-15 นี้ มีใช้แต่ในประเทศสหรัฐอเมริกาเท่านั้น ซึ่งจะกำหนดเงินลงทุนของบุคคลภายนอกใน SPE ไว้เป็นตัวเลขตายตัวแน่นอนในเรื่องของโครงสร้างการลงทุน เนื่องจากมาตรฐานการบัญชีสหรัฐอเมริกามีหลักเกณฑ์ในการยกเว้นการรวม SPE เข้าไว้ในงบการเงินรวม ซึ่งกำหนดให้บริษัทใหญ่(ผู้เช่าสินทรัพย์)ไม่ต้องนำงบการเงินของ SPE (ผู้ให้เช่าสินทรัพย์) มาจัดทำงบการเงินรวม ถ้า SPE มีเงื่อนไขดังนี้

1) ต้องมีบุคคลภายนอกมาลงทุนใน SPE

2) การลงทุนของบุคคลภายนอกถือเป็นสาระสำคัญ โดยต้องมีเงินลงทุนจากบุคคลภายนอก ไม่น้อยกว่าร้อยละ 3 ของเงินลงทุนใน SPE

3) บุคคลภายนอกต้องใช้อำนาจในการควบคุม (อำนาจในการบริหาร) SPE ตลอดอายุของ SPE

4) บุคคลภายนอกต้องรับความเสี่ยงและผลประโยชน์จากการลงทุนใน SPE

บริษัทเอนรอน จำกัด มีรายการนอกงบดุลจากการที่จัดตั้ง SPE ขึ้นมา โดยไม่เป็นไปตามเงื่อนไขของ EITF 90-15 เนื่องจากบุคคลภายนอก ซึ่งทำหน้าที่ควบคุมการดำเนินงานของ SPE ไม่ใช่บุคคลภายนอกอย่างแท้จริง แต่เป็นพนักงานระดับบริหารของบริษัท เอนรอน จำกัดเอง (นาย Kopper ใน Chewcoและ JEDI, นายFastow ใน LJM) การลงทุนใน SPE โดยบุคคลภายนอกก็ไม่ถึงร้อยละ 3 ส่วนที่เหลือเกินกว่าร้อยละ 97 ใน SPE มาจากการลงทุนและการค้ำประกันเงินกู้ของบริษัทเอนรอน จำกัด ทั้งทางตรงและทางอ้อม ทำให้โดยเนื้อหาแล้วต้องเป็นไปตามหลักการรวม SPE เข้าไว้ในงบการเงินรวม

มาตรฐานการบัญชีไทย TASI No.2 จะกำหนดเรื่องของอำนาจการควบคุม โดยดูเนื้อหาสาระเป็นสำคัญตามความเป็นจริง มาตรฐานการบัญชีไทยTASI No.2 อ้างถึงมาตรฐานการบัญชีไทย TAS No. 35 ย่อหน้าที่ 11 ระบุว่า กิจการจะสามารถระบุว่างบการเงินที่จัดทำขึ้นเป็นไปตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไปก็ต่อเมื่องบการเงินนั้นเป็นไปตามข้อกำหนดทุกข้อในมาตรฐานการบัญชีที่ต้องนำมาปฏิบัติ และเป็นไปตามการตีความทุกประเด็นของคณะกรรมการมาตรฐานการบัญชี นั่นหมายความว่ามาตรฐานการบัญชีไทยTASI No.2 นี้ จะมีผลบังคับใช้เหมือนมาตรฐานการบัญชีทั่วไปด้วย สำหรับมาตรฐานการบัญชีไทยTASI No.2 กำหนดว่า บริษัทใหญ่ ต้องนำงบการเงินของกิจการเฉพาะกิจมาจัดทำงบการเงินรวมหากโดยเนื้อหาแล้วบริษัทใหญ่สามารถควบคุมกิจการเฉพาะกิจนั้นได้ แม้ว่านิติบุคคลเฉพาะกิจที่บริษัทใหญ่จัดตั้งขึ้นนั้น บริษัทใหญ่มิได้ถือหุ้นหรือมีส่วนได้เสียในส่วนของเจ้าของในกิจการเฉพาะกิจก็ตาม บริษัทใหญ่อาจสามารถควบ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

คุมกิจการเฉพาะกิจโดยการกำหนดการดำเนินงานของกิจการล่วงหน้าหรือโดยการควบคุมด้วยวิธีอื่น จากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นดังต่อไปนี้

1) โดยเนื้อหาแล้วบริษัทใหญ่ได้รับประโยชน์จากการดำเนินงานนั้น

2) โดยเนื้อหาแล้วบริษัทใหญ่กำหนดนโยบายที่สำคัญในการดำเนินงานอย่างเฉพาะเจาะจง

3) โดยเนื้อหาแล้วบริษัทใหญ่อาจต้องรับความเสี่ยงจากการดำเนินงานของกิจการเฉพาะกิจนั้น

4) โดยเนื้อหาแล้วบริษัทใหญ่ยังคงเป็นเจ้าของหรือรับความเสี่ยงจากความเป็นเจ้าของหรือในสินทรัพย์ในกิจการเฉพาะกิจนั้น

บริษัท เอนรอน จำกัด มีรายการนอกงบดุลจากการจัดตั้ง SPE ขึ้นมาโดยเนื้อหาแล้วบริษัทสามารถควบคุม SPE นั้นได้ โดยการกำหนดการดำเนินงานของกิจการล่วงหน้า ตามสถานการณ์ต่าง ๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อม ทำให้โดยเนื้อหาแล้วต้องเป็นไปตามหลักการรวม SPE เข้าไว้ในงบการเงินรวม

ดังนั้นจะเห็นได้ว่ามาตรฐานการบัญชีทั้ง 6 มาตรฐานเกี่ยวข้องกับการจัดการทางการเงินนอกงบดุลและการเปิดเผยข้อมูลเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งบริษัทเอนรอนผิดพลาดในเรื่องโครงสร้างการจัดตั้งบริษัทย่อยที่เป็นกิจการเฉพาะกิจ(SPE) จึงต้องนำงบการเงินของบริษัทย่อยเหล่านั้นมาจัดทำงบการเงินรวมของบริษัทใหญ่

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเปรียบเทียบปัญหาวิธีการทางบัญชีในการล้มละลายของบริษัทเอนรอน จำกัด กับมาตรฐานการบัญชีสหรัฐอเมริกาและมาตรฐานการบัญชีไทย ทำให้เห็นถึงความบกพร่องของมาตรฐานการบัญชีสหรัฐอเมริกาที่ขาดความเคารพต่อสมมติฐานทางการบัญชีที่ว่า เนื้อหาสำคัญกว่ารูปแบบ ตามแม่บทการบัญชี ซึ่งข้อมูลนั้นควรจะบันทึกและแสดงตามเนื้อหาความเป็นจริงเชิงเศรษฐกิจมิใช่ตามรูปแบบทางกฎหมายเพียงอย่างเดียว มาตรฐานการบัญชีสหรัฐอเมริกาค่อนข้างมีความละเอียดอ่อนมากเกินไป เต็มไปด้วยกฎเกณฑ์และเงื่อนไขที่เป็นตัวเลขไว้แน่นอนชัดเจน ทำให้ขาดแนวความคิดของความถูกต้องและเที่ยงธรรม ละเว้นการคำนึงถึงเนื้อหาและคุณค่าของรายการที่แท้จริง เพราะเมื่อทราบกฎอย่างละเอียดแล้ว การจะเลี่ยงกฎอย่างถูกกฎหมายก็ง่ายขึ้น นอกจากนั้นการขาดความรับผิดชอบของบุคคลหลายฝ่าย ไม่ว่าเป็น ผู้บริหารของบริษัทเอนรอน จำกัด ที่เป็นต้นเหตุของปัญหาทั้งหมด เช่น นายFastow ซึ่งเป็น CFO นายKenneth Lay ซึ่งเป็น CEO นาย Jeffrey Skilling ซึ่งเป็นประธานบริษัทและ Chief Operating Officer นาย Richard Causey เป็น

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

Chief Accounting Officer นาย Richard Buy เป็น Senior Risk Officer คณะกรรมการบริษัท หรือจะเป็นนายArthur Andersen ผู้สอบบัญชีภายนอก ที่เซ็นต์รับรองการตรวจสอบบัญชี หรือสำนักงานกฎหมาย Vinson & Elkins(V&E) ที่เป็นที่ปรึกษากฎหมายภายนอก ซึ่งทำให้เกิดข้อผิดพลาดในเรื่องของแนวความคิดที่ไม่ถูกต้องของบุคคลเหล่านี้ มุ่งหาความร่ำรวยส่วนตัว หรือการกำหนดการควบคุมที่ไม่เพียงพอ ขาดจริยธรรม ไม่มีบรรษัทภิบาล มูลเหตุจูงใจให้บริษัท เอนรอน จำกัด กระทำการเช่นนี้ก็มาจากสาเหตุหลายประการ คือ[1]

1. ขนบธรรมเนียมทางธุรกิจที่ผู้ถือหุ้นอนุมัติให้ผลตอบแทนต่อผูบริหารและคณะกรรมการในลักษณะ Share Option (สิทธิการซื้อหุ้น)ของบริษัทเองในราคาที่เจาะจงไว้ล่วงหน้า ดังนั้นหากบริษัทมีกำไรสูง หุ้นในตลาดหลักทรัพย์ก็จะสูง ผลตอบแทนให้กับฝ่ายบริหารก็สูง ดังนั้นจึงพยายามสร้างกลเม็ลเพื่อให้มูลค่าหุ้นของตนสูง ผลตอบแทนก็สูง เพื่อประโยชน์ส่วนตัว

2. ในตลาดการซื้อขายหุ้นของสหรัฐอเมริกา บุคคลที่เป็นนายทุนมุ่งที่จะหาบริษัทที่มีกำไรสูง โดยไม่สนใจว่าพื้นฐานสนับสนุนกำไรนั้นเป็นจริงหรือไม่ นายArthur Levitt เลขาธิการ กลต. สหรัฐอเมริกาได้กล่าวว่า"วัฒนธรรมของสหรัฐอเมริกาได้ก้าวสู่การบริหารกำไร(Managed Earning)"

3. การใช้วิธี Share Option ทำให้ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับ Share Option ไม่ได้เกิดขึ้นโดยตรง และไม่มีการลดกำไรของบริษัท เพียงแต่ทำให้การเฉลี่ยค่าตอบแทนให้กับผู้ถือหุ้นเดิมลดน้อยลง

4. วัฒนธรรมที่ให้ฝ่ายบริหารประกาศ Pro Forma Earning ล่วงหน้าให้กับผู้ลงทุนก่อนที่ผู้ตรวจสอบบัญชีจะได้ตรวจสอบ เป็นการสร้างความกดดันในทางอ้อมให้ผู้ตรวจสอบยอมรับตัวเลขที่เคยประกาศไว้

5. บริษัทเอนรอน จำกัด มีวัฒนธรรมในลักษณะที่ใช้อำนาจทางการเมือง และการต่อรองในการบริหารงานเพื่อขยายธุรกิจของตนเอง ทำให้ฝ่ายบริหารลืมคิดถึงกฎเกณฑ์ธุรกิจในกรอบที่ดี ไม่สนใจต่อความถูกต้อง

จากมูลเหตุจูงใจที่ทำให้บริษัทเอนรอนจำกัด กระทำวิธีการทางบัญชีเพื่อสร้างรายได้ให้กับตนเองในครั้งนี้ ทำให้เห็นวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมทางธุรกิจของสหรัฐอเมริกาที่ทำให้เกิดปัญหารวมทั้งความเชื่อมั่นต่อความใหญ่โตของบริษัทเอนรอน จำกัด จนชล่าใจไม่มีการตรวจสอบวิเคราะห์งบการเงินอย่างแท้จริง หรือแม้แต่ความเป็นกลางในการตรวจสอบ ซึ่งล้วนแล้วแต่เกี่ยวกับแม่บทการบัญชีทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของ "เนื้อหาสำคัญกว่ารูปแบบ" "ความเชื่อถือได้"(ข้อมูลในงบการเงินต้องปราศจากความผิดพลาดที่มีนัยสำคัญและความลำเอียง) "ความเป็นตัวแทนอัน

---

[1] ทรงเดช ประดิษฐสมานนท์. "บทเรียนจาก เอนรอน", วารสารนักบัญชี(ธันวาคม-มีนาคม 2545) : 50.

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

เที่ยงธรรม"(ข้อมูลต้องแสดงในลักษณะที่ควรแสดง) "ความเป็นกลาง"(ข้อมูลต้องไม่ทำให้ผู้ใช้งบการเงินตัดสินใจตามที่กิจการเจตนา) นอกจากนั้นการกำหนดมาตรฐานการบัญชีในสหรัฐอเมริกาก็มีส่วนสำคัญ เช่น ในมาตรฐานการตีความ EITF 90-15 ที่กำหนดเงื่อนไข การลงทุนของบุคคลภายนอกร้อยละ 3 ของSPE ก็เป็นช่องโหว่ให้เสี่ยงต่อการกระผิดได้ว่ามีความเหมาะสมหรือยัง จากเหตุการณ์นี้เชื่อว่าต่อไปจะให้ความสำคัญกับการควบคุมและอิงหลักวิชาการมากขึ้น โดยเฉพาะในเรื่องของการเน้นเนื้อหาสำคัญกว่ารูปแบบ แนวโน้มในอนาคตจะให้ความสำคัญกับสาระของรายการมากยิ่งขึ้น จริยธรรมธุรกิจจะดีขึ้นถ้ามีการติดตามอย่างใกล้ชิดและไม่เชื่อง่าย ๆ คุณภาพและความถูกต้องของงบการเงินจะดีขึ้น

สำหรับประเทศไทย ควรนำข้อผิดพลาดและบทเรียนของบริษัท เอนรอน จำกัด นี้มาปรับใช้เป็นแนวทางในการป้องกันและตรวจสอบวิธีการทางบัญชีที่ไม่ถูกต้องต่อไป โดยควรคำนึงถึงเรื่องดังต่อไปนี้

1. การให้ความสำคัญกับ "เนื้อหาสำคัญกว่ารูปแบบ"
2. ควรมีการควบคุมและตรวจสอบอย่างใกล้ชิดเน้นในเรื่องของ "บรรษัทภิบาล"
3. ต้องมีความเป็นกลางในการตรวจสอบ
4. กรรมการตรวจสอบต้องมีความเป็นอิสระจริง
5. ดูแลการจัดทำและนำเสนองบการเงินด้วยความถูกต้องและครบถ้วน โดยเฉพาะการเปิดเผยข้อมูลในหมายเหตุประกอบงบการเงิน
6. การสร้างค่านิยมในเรื่องของ ธรรมาภิบาล จริยธรรม แก่ผู้บริหาร
7. การสร้างวัฒนธรรมทางธุรกิจที่ดีและถูกต้อง ซื่อตรง
8. การสร้างวัฒนธรรมองค์การที่ดีและถูกต้องเป็นสากล
9. การให้ความสำคัญต่อมาตรฐานการบัญชีสากล(International Accounting) และกำหนดมาตรฐานวิชาชีพให้ทันกับพัฒนาการของมาตรฐานสากล
10. รณรงค์ ส่งเสริมให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในมาตรฐานการบัญชีฉบับใหม่ เผยแพร่และดำเนินการให้มีการปฏิบัติตามอย่างทั่วถึง

จากปัญหาวิธีการทางบัญชีของบริษัท เอนรอน จำกัด ที่ผู้ศึกษาได้ศึกษาถึงมาตรฐานการบัญชีสหรัฐอเมริกากับมาตรฐานการบัญชีไทยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ มาตรฐานการบัญชีสหรัฐอเมริกา SFAS No. 94 เรื่อง Consolidation of All Majority-OwnedSubsidiaries และ ARB No.51 เรื่อง Consolidated Financial Statements กับมาตรฐานการบัญชีไทยฉบับที่ TAS No. 44 เรื่อง งบการเงินรวมและการบัญชีสำหรับเงินลงทุนในบริษัทย่อย และ มาตรฐานการบัญชีสหรัฐ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

อเมริกา ฉบับตีความมาตรฐานการบัญชี EITF 90-15 เรื่อง Transaction involving SPE (Special Purpose Entity) กับ มาตรฐานการบัญชีไทย ฉบับตีความมาตรฐานการบัญชี TASI No.2 เรื่อง งบการเงินรวม- บริษัทย่อยที่เป็นกิจการเฉพาะกิจ ซึ่งอ้างถึงมาตรฐานการบัญชีไทย TAS No. 35 เรื่อง การนำเสนองบการเงิน ย่อหน้าที่ 11 ดังที่กล่าวมานี้ ผู้ศึกษาเห็นว่าควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการเปรียบเทียบมาตรฐานการบัญชีฉบับอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาวิธีการทางบัญชีของบริษัทเอนรอน จำกัด ดังนี้

1. การขายสินทรัพย์ให้บริษัทเฉพาะกิจ(SPE) แล้วเช่ากลับคืน(synthetic lease)
2. การขายสินทรัพย์ให้บริษัทเฉพาะกิจ(SPE) แล้วซื้อกลับคืน
3. การใช้บริษัทเฉพาะกิจรับประกันความเสี่ยงในการลงทุน(การประกันความเสี่ยงทางการบัญชี)
4. การรับรู้รายได้ โดยใช้วิธี Mark-to-Market

ซึ่งมาตรฐานการบัญชีที่เกี่ยวกับปัญหาวิธีการทางบัญชีของบริษัท เอนรอน จำกัดเหล่านี้หลายฉบับยังอยู่ในระหว่างการร่างมาตรฐานการบัญชี และเป็นแนวปฏิบัติทางการบัญชีอยู่ เช่น การบัญชีสำหรับการโอนและการให้บริการจัดการสินทรัพย์ทางการเงิน การโอนและการรับโอนสินทรัพย์ทางการเงิน การบันทึกบัญชีสำหรับธุรกรรมซื้อคืน เป็นต้น

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved